

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av 7 § i barnbidragslagen

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det en ändring av den paragraf i barnbidragslagen som gäller

barnbidragets storlek, så att barnbidragets tillägg för ensamförsörjare höjs med 4,75 euro per barn. På så vis stiger tillägget för ensamförsörjare från 48,55 euro till 53,30 euro per barn och kalender-månad.

I kalkylen över utkomststödet beaktas barnbidraget som inkomst som påverkar beloppet av utkomststödet. Höjningen av barnbidragets tillägg för ensamförsörjare påverkar inte de disponibla inkomsterna i familjer som får utkomststöd.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2018 och avses bli behandlad i samband med den.

Lagen avses träda i kraft den 1 januari 2018.

MOTIVERING

1 Nuläge

I barnbidragslagen (796/1992) föreskrivs det om barnbidrag som ska betalas för underhåll av barn som inte har fyllt 17 år. Barnbidraget har en inkomstutjämnande effekt mellan barnfamiljer och barnlösa hushåll. Barnbidraget betalas till familjer för att ersätta kostnaderna för barn, och det är en förmån som betalas för varje barn, till alla barnfamiljer.

Barnbidraget började betalas förhöjt för barn till ensamförsörjare i samband med den så kallade familjestödsreformen i början av 1994. Syftet med reformen var att skapa klarhet i barnfamiljernas ekonomiska stödsystem genom att nästan alla barnavdrag i beskattningen slopades.

Rätt att lyfta barnbidraget har enligt 6 § i barnbidragslagen den förälder till eller vårdnadshavare för barnet som angetts som mottagare och i vars vård barnet är. Om det uppstår oklarhet om vem som har rätt att lyfta barnbidraget, har den person rätt att lyfta bidraget som huvudsakligen har hand om barnets vård och fostran. Om någon annan person har hand om barnets vård och fostran har den personen rätt att lyfta barnbidraget.

Bestämmelser om barnbidragets storlek finns i 7 § i barnbidragslagen. Enligt 1 mom. är barnbidraget 94,88 euro per barn och kalendermånad.

Om en person har rätt att lyfta barnbidrag för flera än ett barn, är enligt 2 mom. barnbidragets belopp för det andra barnet 104,84 euro, för det tredje barnet 133,79 euro, för det fjärde barnet 153,24 euro och för varje påföljande barn 172,69 euro per kalendermånad.

För en ensamförsörjares barn betalas barnbidraget enligt 7 § 3 mom. i barnbidragslagen höjt med 48,55 euro per kalendermånad. Med ensamförsörjare avses en person som har rätt att lyfta barnbidrag och som i början av betalningsmånaden för barnbidraget inte lever i äktenskap eller som före betalningsmånadens början har flyttat ifrån sin make i syfte att upphöra med samlevnaden. Som ensamförsörjare anses dock inte en person som utan att ingå äktenskap fortgående lever tillsammans med en annan person i gemensamt hushåll under förhållanden av äktenskapsliknande natur. Efter den ändring av äktenskapslagen (234/1929) samt de lagändringar i anslutning till den som trädde i kraft den 1 mars 2017 har även personer av samma kön kunnat anses vara sambor.

Om makarna fortfarande bor tillsammans trots att en skilsmässa är på gång, finns det ingen förutsättning att betala tillägg för ensamförsörjare. Det finns inte heller någon förutsättning att betala tillägg för ensamförsörjare i en situation där makarna bor åtskilda av någon annan orsak än söndring. Som en ensamförsörjare som avses i barnbidragslagen betraktas inte heller en person som är gift och vars make bor utomlands av någon annan orsak än söndring.

Tillägg för ensamförsörjare kan betalas även för barn som föräldrarna har gemensam vårdnad om. Rätt till tillägg för ensamförsörjare föreligger även i situationer där föräldrarna bor åtskilda och barnet bor växelvis hos bägge föräldrarna. I s.k. vecka-vecka-situationer kan föräldrarna komma överens om vem som ansöker om tillägget. Rätt till tillägg för ensamförsörjare föreligger dock inte när den förälder som lyfter barnbidrag ingår äktenskap eller inleder ett nytt samboförhållande.

På Åland baserar sig betalningen av barnbidrag på en landskapslag. Landskapsstyrelsen beslutar om barnbidragens storlek.

Under de senaste åren har det gjorts flera ändringar i barnbidragslagen. I början av 2008 höjdes tillägget för ensamförsörjare med 10 euro (från 36,60 euro till 46,60 euro per barn) (L 1071/2007). Från och med mars 2011 bands barnbidragen till det folkpensionsindex som motsvarar förändringen i konsumentpriserna. Samtidigt gjordes även den första indexhöjningen på 0,4 procent (lag om ändring av 21 § i barnbidragslagen, L 1144/2010). Följande indexhöjning gjordes 2012, och var då 3,8 procent. I enlighet med rambeslutet för statsfinanserna 2013—2016 ändrades 21 § i barnbidragslagen temporärt genom lag 713/2012 så att det inte gjordes några indexjusteringar under 2013—2015.

I samband med rambeslutet för statsfinanserna 2015—2018 fattades det som en del av utgiftsbesparingarna i statsfinanserna beslut om en besparing i barnbidraget som minskade statens utgifter med 110 miljoner euro. Genom beslutet sänktes samtliga barnbidragsnivåer sänktes med 8,1 procent (lag om ändring av 7 § i barnbidragslagen, 1111/2014). Sänkningen gällde inte barnbidragets tillägg för ensamförsörjare. Samtidigt infördes ett barnavdrag vid beskattningen av låg- och medelinkomsttagare för skatteåren 2015—2017.

Indexbindningen av barnbidragen slopades den 1 januari 2016 (lag om ändring av barnbidragslagen 1661/2015). Genom den ändring av 7 § i barnbidragslagen som trädde i kraft vid ingången av 2017 genomfördes en sparåtgärd enligt statsminister Juha Sipiläs regerings rambeslut för statsfinanserna som sänkte barnbidragsnivåerna med 0,91 procent (L 1086/2016). Tillägget för ensamförsörjare lämnades utanför sänkningen av barnbidragsnivån.

I december 2016 fick 551 974 familjer barnbidrag. Antalet barn i dessa familjer uppgick till sammanlagt 1 009 115, vilket utgör 18,3 procent av befolkningen. Av familjerna var 43,6 procent enbarnsfamiljer, i fem procent av familjerna fanns minst fyra barn. Andelen familjer med tre eller flera barn var 17,9 procent av de familjer som fick barnbidrag i hela landet. Andelen varierade från 14,4 procent till 26,1 procent mellan landskapen, så att den var minst i landskapet Åland och störst i Norra Österbotten.

I december 2016 fick 102 148 familjer tillägg för ensamförsörjare, vilket är 18,5 procent av alla familjer som fick barnbidrag. Antalet barn för vilka tillägg för ensamförsörjare betalades uppgick till 163 378. Ser man till landskapen fick flest familjer tillägg för ensamförsörjare i Päijänne-Tavastland (21,5 procent) och minst i Österbotten (12,1 procent).

2 Målsättning och föreslagna ändringar

Statsminister Juha Sipiläs regering föreslår som en del av budgetpropositionen för 2018 att 9,5 miljoner euro anvisas för en nivåhöjning av barnbidragets tillägg för ensamförsörjare. Detta innebär att barnbidragets tillägg för ensamförsörjare höjs med 4,75 euro per månad vid ingången av 2018. Det föreslås att 7 § 3 mom. i barnbidragslagen ändras beträffande beloppet av barnbidragets tillägg för ensamförsörjare så att tillägget i stället för nuvarande 48,55 euro blir 53,30 euro per barn och kalendermånad. Detta innebär att barnbidragets tillägg för ensamförsörjare höjs med knappt 10 procent. I 7 § 4 mom. föreslås dessutom två tekniska ändringar. Syftet med den ena ändringen är att korrigera det tekniska fel som fanns kvar i lagtexten efter den ändring av barnbidragslagen som gjordes 2016 (L 1086/2016).

3 Propositionens konsekvenser

3.1 Ekonomiska konsekvenser och konsekvenser för myndigheterna

Staten svarar för finansieringen av barnbidrag. Nivåhöjningen av tillägget för ensamförsörjare beräknas öka förmånsutgifterna för barnbidrag med cirka 9,5 miljoner euro 2018. Ensamförsörjarnas andel av barnbidragstagarna har ökat något de senaste åren. I förmånsanslagen har

man antagit att denna utveckling fortsätter även nästa år. Antagandets inverkan på den uppskattade utgiftsökningen är ringa. Barnbidraget beaktas som inkomst när utkomststöd beviljas. Höjningen av barnbidragets tillägg för ensamförsörjare minskar utgifterna för utkomststöd jämfört med en situation där ingen höjning skulle företas. Utifrån Folkpensionsanstaltens senaste statistik beräknas inbesparingen i det grundläggande inkomststödet bli cirka 1,6 miljoner euro 2018. Finansieringen av det grundläggande utkomststödet är jämnt fördelad mellan staten och kommunerna. Sålunda fördelas även ovanstående inbesparing jämnt mellan staten och kommunerna. En höjning av befintliga förmåner har ingen inverkan på Folkpensionsanstaltens arbetsmängd.

3.2 Konsekvenser för barn och familjer

Ensamförsörjarhushåll befinner sig i en svagare ekonomisk ställning än andra hushåll. Enligt Statistikcentralens senaste inkomstfördelningsstatistik, som gäller 2015, var ensamförsörjarhushållens låginkomstgrad 20,7 procent. Låginkomstgraden bland barnfamiljer med två vårdnadshavare var klart lägre, 6,5 procent. Inom hela befolkningen var låginkomstgraden 11,7 procent. Låginkomstgränsen har då satts vid 60 procent av samtliga hushålls disponibla medianinkomst (inkomsten i förhållande till hushållets storlek). Genom propositionen förbättras dessa familjers ekonomiska ställning.

Barnbidrag som betalas till ensamförsörjarhushåll enligt antalet barn som berättigar till barnbidrag, euro/mån.

Antal barn som berättigar till barnbidrag	2017	2018 RP	Förändring
1	143,43	148,18	4,75
2	296,82	306,32	9,50
3	479,16	493,41	14,25
4	680,95	699,95	19,00
5	902,19	925,94	23,75
6	1 123,43	1 151,93	28,50

Barnbidrag är inte skattepliktig inkomst och beaktas i regel inte som inkomst i utkomststödsförmåner som är beroende av inkomsterna eller i klientavgifter som är bundna till inkomsterna. Av denna orsak ökar en höjning av tillägget för ensamförsörjare i allmänhet ensamförsörjarhushålls nettoinkomster med motsvarande eurobelopp. Ett undantag utgör utkomststödet, eftersom barnbidraget beaktas som inkomst när det fastställs (jfr 3.1.). Inkomsterna för ensamförsörjarhushåll som får utkomststöd ökar alltså inte till följd av höjningen, eller så ökar de med endast en del av det belopp varmed tillägget för ensamförsörjare ökar.

Slopande av barnavdraget i beskattningen i början av 2018

Bestämmelser om barnavdrag finns i 126 a § i inkomstskattelagen, som är i kraft temporärt skatteåren 2015—2017. När barnavdraget försvinner skatteåret 2018 skärps beskattningen av barnfamiljer och minskar deras disponibla inkomster. Även om det inte finns något direkt samband mellan nivåhöjningen av barnbidragets tillägg för ensamförsörjare och slopandet av barnavdraget, inverkar de bägge på ensamförsörjarhushållens utkomst. Av denna orsak är det motiverat att i detta sammanhang granska hur nivåhöjningen av tillägget för ensamförsörjare och slopandet av barnavdraget tillsammans inverkar på ensamförsörjarhushålls inkomstbildning.

Om en ensamförsörjare är berättigad till barnavdrag till maximibeloppet och hen också kan utnyttja det fullt ut i beskattningen, innebär nivåhöjningen av tillägget för ensamförsörjare i praktiken att den skärpta inverkan som sloandet av barnavdraget har på beskattningen lindras. Den föreslagna höjningen av tillägget för ensamförsörjare (4,75 euro per månad) lindrar till exempel skärpningen av beskattningen med 8,33 euro i månaden för en ensamförsörjare med ett barn, så att den sammantagna ekonomiska inverkan blir högst 3,58 euro per månad. Nivåhöjningen av tillägget för ensamförsörjare kompenserar förändringen i beskattningen minst för en ensamförsörjare med fyra barn, som trots nivåhöjningen av tillägget för ensamförsörjare förlorar som mest 14,33 euro per månad. Med flera barn än så blir den maximala förlusten mindre. Detta beror på att barnavdrag beviljas enligt högst fyra barn, medan tillägg för ensamförsörjare beviljas för varje barn som berättigar till barnbidrag. I ensamförsörjarhushåll med åtta eller fler barn som berättigar till barnbidrag är inkomstökningen till följd av höjningen av tillägget för ensamförsörjare större än inkomstförlusten till följd av den skärpta beskattningen. Sådana ensamförsörjarhushåll med väldigt många barn är dock mycket sällsynta.

I de ensamförsörjarhushåll där barnavdraget på grund av storleken på ensamförsörjarens inkomster har varit mindre än maximibeloppet av avdraget kan inkomstökningen till följd av höjningen av tillägget för ensamförsörjare leda till ett ekonomiskt bättre slutresultat än vad som uppnåddes med barnavdraget i beskattningen. Samma sak inträffar om den skattskyldiges inkomster inte räcker till för att utnyttja barnavdraget fullt ut till exempel för att de är så små.

Inverkan av sloandet av barnavdraget och höjningen av tillägget för ensamförsörjare på ensamförsörjarhushållens inkomstbildning granskades på basis av material med hjälp av Statistikcentralens SISU-modell. Beräkningarna gjordes enligt 2017 års nivå och till övriga delar med förmåns- och skattegrunderna 2017. Beräkningen beskriver endast hur sloandet av barnbidraget och höjningen av barnbidragets tillägg för ensamförsörjare inverkar på ensamförsörjarhushållens inkomstbildning.

I den materialbaserade granskningen var de genomsnittliga verkningarna på ensamförsörjarhushållens disponibla inkomster små. De disponibla inkomsterna för ensamförsörjarhushåll med ett barn krymper med i medeltal tre euro per månad efter höjningen av tillägget för ensamförsörjare, och för familjer med fler barn med knappt fem euro i månaden. De relativa inkomstförlusterna blir små, i medeltal cirka 0,1 procent av de disponibla inkomsterna. I denna granskning beaktades inte det kalkylerade utkomststödet på grund av de problem som hänför sig till den modellbaserade beräkningen. När det kalkylerade utkomststödet beaktades, blev de genomsnittliga inkomstförlusterna ännu mindre, eftersom utkomststödet ersätter inkomstförlusterna för ensamförsörjarhushåll med de allra lägsta inkomsterna. Eftersom barnbidraget beaktas i kalkylen som en inkomst som påverkar storleken på utkomststödet, inverkar inte nivåhöjningen av barnbidragets tillägg för ensamförsörjare på de disponibla inkomsterna i dessa familjer, eller så påverkas de med endast en del av det belopp varmed tillägg för ensamförsörjare ökar.

3.3 Konsekvenser för jämställdheten mellan könen

Genom propositionen förbättras den ekonomiska ställningen för ensamförsörjarfamiljer. Bland ensamförsörjarna finns både kvinnor och män, även om största delen av ensamförsörjarna är kvinnor. I vissa inkomstklasser lindrar nivåhöjningen av tillägget för ensamförsörjare verkningarna av att barnavdraget i beskattningen slopas. Om den skattskyldiges skatter till exempel för att inkomsterna är så små inte räcker till för att utnyttja avdraget fullt ut, kan den inkomstökning som följer av höjningen av tillägget för ensamförsörjare vara större än den skärpning av beskattningen och den inkomstförlust som följer av att barnavdraget slopas i beskattningen.

4 Beredningen av propositionen

Propositionen har beretts vid social- och hälsovårdsministeriet i samarbete med Folkpensionsanstalten.

5 Samband med andra propositioner

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2018 och avses bli behandlad i samband med den.

6 Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2018.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

Lagförslag

Lag

om ändring av 7 § i barnbidragslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i barnbidragslagen (796/1992) 7 § 3 och 4 mom., sådana de lyder i lag 1111/2014,
som följer:

7 §

Barnbidragets storlek

För en ensamförsörjares barn betalas barnbidraget höjt med 53,30 euro per kalendermånad. Med ensamförsörjare avses i denna lag en person som har rätt att lyfta barnbidrag och som i början av betalningsmånaden för barnbidraget inte lever i äktenskap eller som före betalningsmånadens början har flyttat ifrån sin make i syfte att upphöra med samlevnaden. Som ensamförsörjare anses dock inte en person som utan att ingå äktenskap fortgående lever tillsammans med en annan person i gemensamt hushåll under förhållanden av äktenskapsliknande natur.

Om barnet så som avses i 11 § 1 mom. är i anstalts- eller familjevård och barnbidraget betalas till kommunen eller om bidraget med stöd av 12 § 1 mom. betalas till barnet självt, är barnbidraget 94,88 euro per kalendermånad. För barn till ensamförsörjare betalas dock barnbidraget höjt med 53,30 euro per kalendermånad.

Denna lag träder i kraft den _____ 20 ____.

Helsingfors den 26 oktober 2017

Statsminister

Juha Sipilä

Familje- och omsorgsminister Annika Saarikko

Lag

om ändring av 7 § i barnbidragslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i barnbidragslagen (796/1992) 7 § 3 och 4 mom., sådana de lyder i lag 1111/2014,
som följer:

Gällande lydelse

7 §

Barnbidragets storlek

För en ensamförsörjares barn betalas barnbidraget höjt med 48,55 euro per kalendermånad. Med ensamförsörjare avses i denna lag en person som har rätt att lyfta barnbidrag och som i början av betalningsmånaden för barnbidraget inte lever i äktenskap eller som före betalningsmånadens början har flyttat ifrån sin make i syfte att upphöra med samlevnaden. Som ensamförsörjare anses dock inte en person som utan att ingå äktenskap fortgående lever tillsammans med en annan person i gemensamt hushåll under förhållanden av äktenskapsliknande natur.

Om barnet så som avses i 11 § 1 mom. är i anstalts- eller familjevård och barnbidraget betalas till kommunen eller om bidraget med stöd av 12 § 1 mom. betalas till barnet självt, är barnbidraget 95,75 euro per kalendermånad. För barn till ensamförsörjare betalas dock barnbidraget höjt med 48,55 euro per kalendermånad.

Föreslagen lydelse

7 §

Barnbidragets storlek

För en ensamförsörjares barn betalas barnbidraget höjt med 53,30 euro per kalendermånad. Med ensamförsörjare avses i denna lag en person som har rätt att lyfta barnbidrag och som i början av betalningsmånaden för barnbidraget inte lever i äktenskap eller som före betalningsmånadens början har flyttat ifrån sin make i syfte att upphöra med samlevnaden. Som ensamförsörjare anses dock inte en person som utan att ingå äktenskap fortgående lever tillsammans med en annan person i gemensamt hushåll under förhållanden av äktenskapsliknande natur.

Om barnet så som avses i 11 § 1 mom. är i anstalts- eller familjevård och barnbidraget betalas till kommunen eller om bidraget med stöd av 12 § 1 mom. betalas till barnet självt, är barnbidraget 94,88 euro per kalendermånad. För barn till ensamförsörjare betalas dock barnbidraget höjt med 53,30 euro per kalendermånad.

Denna lag träder i kraft den 20 .